Poznań, 27 czerwca 2022 roku

Prof. dr hab. Grażyna Krzyminiewska
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej Pani mgr Mai Błaszak
zatytułowanej *Zrównoważony rozwój miast w świetle budżetów obywatelskich*
napisanej pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Wiesławy Przybylskiej-Kapuścińskiej

1. Podstawa prawna i ocena spełnienia wymagań formalnych

Podstawą prawną do przygotowania recenzji stanowi pismo Przewodniczącego Rady Akademickiej Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu dr hab. Arnolda Bernaciaka, prof. WSB z dnia 9 czerwca 2022 roku, które na mocy Uchwały nr 42/2022 Rady Akademickiej Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu powołuje mnie na recenzentkę rozprawy doktorskiej Pani mgr Mai Błaszczak.

Wymagania stawiane rozprawom doktorskim są określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn.zm.), dodatkowo uwarunkowane Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.)

Za przesłanki końcowej oceny przyjęto następujące kryteria: sformułowanie problemu badawczego i tematu rozprawy, cele i hipotezy badawcze, metodykę badań, układ treści, ocenę merytoryczną i formalną pracy, przydatność pracy dla praktyki i teorii oraz opinia recenzentki o treści rozprawy.

Ocena pracy doktorskiej mgr Mai Błaszak dokonana została na podstawie kryteriów pozwalających na stwierdzenie czy przedstawiona rozprawa spełnia powyższe wymogi.

2. Ocena wyboru problematyki badawczej

Recenzowana dysertacja doktorska stanowi studium teoretyczno-empiryczne i mieści się w naukach społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. Podjęty w dysertacji temat należy uznać za bardzo aktualny, wpisujący się w paradygmat badań nad zrównoważonym rozwojem.

Pozytywnie oceniam wybór problematyki badawczej ze względu na jej rangę zarówno dla analiz ekonomicznych jak i praktyki społeczno-gospodarczej, a zwłaszcza ich znaczenia dla praktycznych działań decydentów politycznych i innych uczestników życia publicznego. Rozprawa dotyka bardzo aktualnego, dyskutowanego problemu wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju. W tym kontekście kwestia zrównoważonego rozwoju miast z uwzględnieniem rangi budżetów obywatelskich uważam za bardzo ważny. Z tego punktu widzenia praca posiada zarówno walory poznawcze jak i praktyczne, świadczy o wyczuciu potrzeb, a jednocześnie stanowi oryginalne przedsięwzięcie badawcze. Problematyka ta jest przedmiotem dociekań nie tylko ekonomii, co odzwierciedlone jest również w interdyscyplinarnym oglądzie badanego zjawiska dokonanym przez Doktorantkę.

3. Konstrukcja pracy i ocena jej warstwy merytorycznej

3.1. Ocena formalna

Praca liczy 295 stron, w tym 260 stron tekstu podstawowego oraz 24 strony uzupełniające, zawierające bibliografię, spis rysunków, tabel i wykresów oraz 6 załączników zawierających formularze narzędzi badawczych i dane podstawowe. Rozprawa napisana jest poprawnym stylistycznie, gramatycznie i ortograficznie językiem. Autorka sprawnie posługuje się słownictwem naukowym, charakterystycznym dla dyscypliny nauki. Układ i formatowanie rozprawy również są poprawne. Tekst jest przygotowany w sposób uporządkowany i czytelny. Tabele, rysunki i wykresy dobrze syntetyzują prezentowane treści i są poprawnie osadzone w pracy.

Dysertacja doktorska mgr Mai Błaszak składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel i rysunków. Zawiera także bibliografię, na którą składa się 208 pozycji z zakresu literatury przedmiotu, 19 aktów prawnych oraz 28 równych materiałów źródłowych. Pozytywną stroną pracy jest solidna kwerenda literatury przedmiotu i źródeł, w tym obcojęzycznych.

W dysertacji wyraźnie wyróżnić można części o różnym charakterze. Każdy następny rozdział jest logiczną konsekwencją poprzedniego.

W pracy występują w prawdzie nieliczne uchybienia, a raczej niefortunne sformułowania (potrzeby doczesne – s.5), ale w żaden sposób nie wpływają one na wartość merytoryczną.

3.2.Tytuł pracy, jej cele oraz hipotezy

Tytuł pracy odzwierciedla w pełni podjętą przez Autorkę problematykę badawczą i jest adekwatny do jej zawartości. Czytelny jest podział pracy związany z kontekstem teoretycznym pracy oraz badaniami własnymi. Rozdział pierwszy, drugi i trzeci w oparciu o literaturę przedmiotu właściwie charakteryzuje dyskusję naukową toczącą się wokół zrównoważonego rozwoju, w tym zrównoważonego rozwoju miast. Doceniam zwrócenie uwagi i odniesienie się do polemiki, jaka niezmiennie toczy się na gruncie ekonomii w odniesieniu do koncepcji człowieka (homo oeconomicus) oraz wskazania znaczenia koncepcji homo sustinens jako kategorii postulatywnej, przyjmowanej w paradygmacie zrównoważonego rozwoju. Ważnym wydaje się tutaj nie tylko fakt scharakteryzowania tej kwestii, ale również odniesienie się do występujących w nauce dyskusji.

Dyskusyjny jest tytuł drugiego rozdziału – **Partycypacja obywatelska w świetle nauk ekonomiczno-społecznych.** Autorka w rozdziale drugim bardzo chciała podkreślić aspekty odnoszące się do relacji ekonomia a społeczeństwo i „nadmiarowo" podkreśliła to w tytule. To dość powszechnie postępowanie stosowane w nauce jest niepotrzebne, gdyż ekonomia jest nauką społeczną i podkreślanie tego (separowanie? łączenie?) nie jest potrzebne. Tytuł **Partycypacja obywatelska w świetle nauk społecznych** byłby wystarczający.

W przekonaniu recenzentki w rozdziale trzecim Doktorantka w sposób bardzo kompetentny dokonuje pogłębionego opisu koncepcji budżetu obywatelskiego jako formy partycypacji mieszkańców we współzarządzaniu miastem w literaturze przedmiotu – mamy tu do czynienia z dobrze opracowaną dyskusją wokół pojęcia partycypacji, choć Autorka nie wprowadza zasadniczo pojęcia społeczeństwa obywatelskiego, o którym faktycznie pisze. Bardzo dobrze natomiast klasyfikuje stymulanty, destymulanty i nominanty w rozwoju budżetu obywatelskiego.

Cel główny – charakterystyka narzędzia współzarządzania miastem, jakim jest budżet obywatelski oraz cele szczegółowe postawione w pracy – zostały poprawnie sformułowane i w pełni zrealizowane. Zarówno cele szczegółowe jak i rozbudowane hipotezy posłużyły Autorce do logicznego przejścia w analizach od ogółu do szczegółu.

W odniesieniu do kontekstu teoretycznego zastawia mnie wyłącznie użycie pojęcia ekonomia socjologiczna – w nauce używa się pojęcia socjologia ekonomiczna, socjologia gospodarki lub socjologia gospodarowania, a także socjoekonomia. Zastosowane sformułowanie być może wynika to z danego tłumaczenia z języka angielskiego.

Podsumowując – moja ocena wyboru problemu badawczego i zakresu recenzowanej rozprawy doktorskiej jest pozytywna. Wskazuje na to zarówno osadzenie podjętej tematyki w głównych nurtach teoretycznych, dobrze postawione cele i hipotezy, poprawnie przeanalizowane nurty teoretyczne dotyczące badanej problematyki. Świadczy to kompetencjach naukowych Autorki – jej wiedzy w odniesieniu do nurtów teoretycznych ekonomii.

3.3. Ocena części metodyczno-empirycznej

Rozdziały – czwarty, piąty i szósty decydują w wysokiej wartości pracy doktorskiej i dowodzą umiejętności badawczych Doktorantki. Metody, techniki i narzędzia badawcze wykorzystane podczas prac empirycznych zwracają uwagę swoją starannością i namysłem nad przeprowadzaną procedurą badawczą, przemyśleniem realizowania jej kolejnych etapów, a także jakością zastosowanych narzędzi badawczych. Jeśli chodzi o zbudowane i zastosowane narzędzia badawcze są one zgodne ze stosownymi zasadami metodycznymi i metodologicznymi – są poprawne, adekwatne do badanej problematyki. Dobrze uargumentowana została decyzja o wyborze miast do badań.

Przystępując do podstawowego celu badań Autorka dokonuje oceny czynników wpływających na aktywność mieszkańców i kształt budżetu obywatelskiego, porównując doświadczenia światowe w zakresie realizacji budżetów obywatelskich z polskimi. W wyniku tych dociekań w dysertacji zostały zidentyfikowane warunki wdrażania budżetów obywatelskich, wskazano rolę samorządów oraz liderów społecznych w rozwijaniu idei oraz wsparcia dla realizacji potrzeb mieszkańców.

Oczywistym jest, iż najważniejszym pytaniem stawianym w pracy jest kwestia czy budżety obywatelskie – przede wszystkim realizowane przez miasta, a nie tylko zgłaszane – faktycznie realizują zasady zrównoważonego rozwoju miast. Autorka stwierdza, że budżety obywatelskie koncentrują uwagę na głównie na celach społecznych (czyli wpisują w koncepcję zrównoważonego rozwoju) jednocześnie znacząco podnosząc świadomość obywatelską, co jest wartością autoteliczną.

W moim przekonaniu wartością dodaną pracy jest opracowanie przez Doktorantkę wskaźników mogących ułatwić zarówno praktykom – decydentom, jak i badaczom ze świata nauki ocenę obywatelskości mieszkańców miast poprzez zastosowanie wskaźnika partycypacji brutto, wskaźnika partycypacji netto, wskaźnika poprawności formalnej i wskaźnika wyboru.

Uważam, że Autorka zbudowała proste, czytelne i łatwe do zastosowania wskaźniki, co stanowi przeciwwagę do często skomplikowanych sposobów mierzenia określonego zjawiska.

Uważam również, że zdiagnozowanie wielu obszarów, w którym ostatecznie centralnym punktem są budżety obywatelskie poprzez interdyscyplinarne podejście jest dowodem na kompetencje badawcze Autorki dysertacji, jej znajomość współczesnej ekonomii, łatwość poruszania się w omawianej problematyce, ale również dobra znajomość współczesnych nurtów teoretycznych.

Uważam, że recenzowana praca daje solidną porcję wiedzy o uwarunkowaniach funkcjonowania budżetów obywatelskich, sposobów ich tworzenia i w efekcie osiąganych rezultatach. Tak przeprowadzone badania i analiza ich wyników zasługują na wysoką ocenę, ale także popularyzację ze względu na ich wartość aplikacyjną.

4. Ogólna ocena pracy i konkluzja

Konkludując – za nowatorski uznaję temat rozprawy, sposób jego realizacji, właściwy wybór i propozycję nowych rozwiązań metodycznych. Doceniam pracochłonną realizację celów, co wiązało się ze zgromadzeniem odpowiednich danych empirycznych. Powodują one, że rozprawa stanowi oryginalne opracowanie naukowe, a wypływające z niej wnioski mają praktyczne znaczenie i stanowią inspirację do dalszych badań. Praca dowodzi, iż Doktorantka posiada umiejętność prowadzenia badań i pisania prac naukowych, szerokiego, wieloaspektowego spojrzenia na podejmowane problemy badawcze. Sposób postępowania badawczego świadczy o tym, że ma opanowany warsztat badawczy, dobrze porusza się w literaturze przedmiotu oraz zgromadzonych materiałach empirycznych.

Na podstawie lektury pracy doktorskiej mgr Mai Błaszak stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania stawiane przez obowiązujące prawo, tzn. stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Doktorantka wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie ekonomia i finanse, a także umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i zasługuje na ocenę pozytywną. Wnoszę więc o dopuszczenie do publicznej obrony.

Biorąc pod uwagę walory poznawcze i aplikacyjne pracy wnioskuję również o uznanie pracy za wyróżniającą.

Grażyna Wyminie